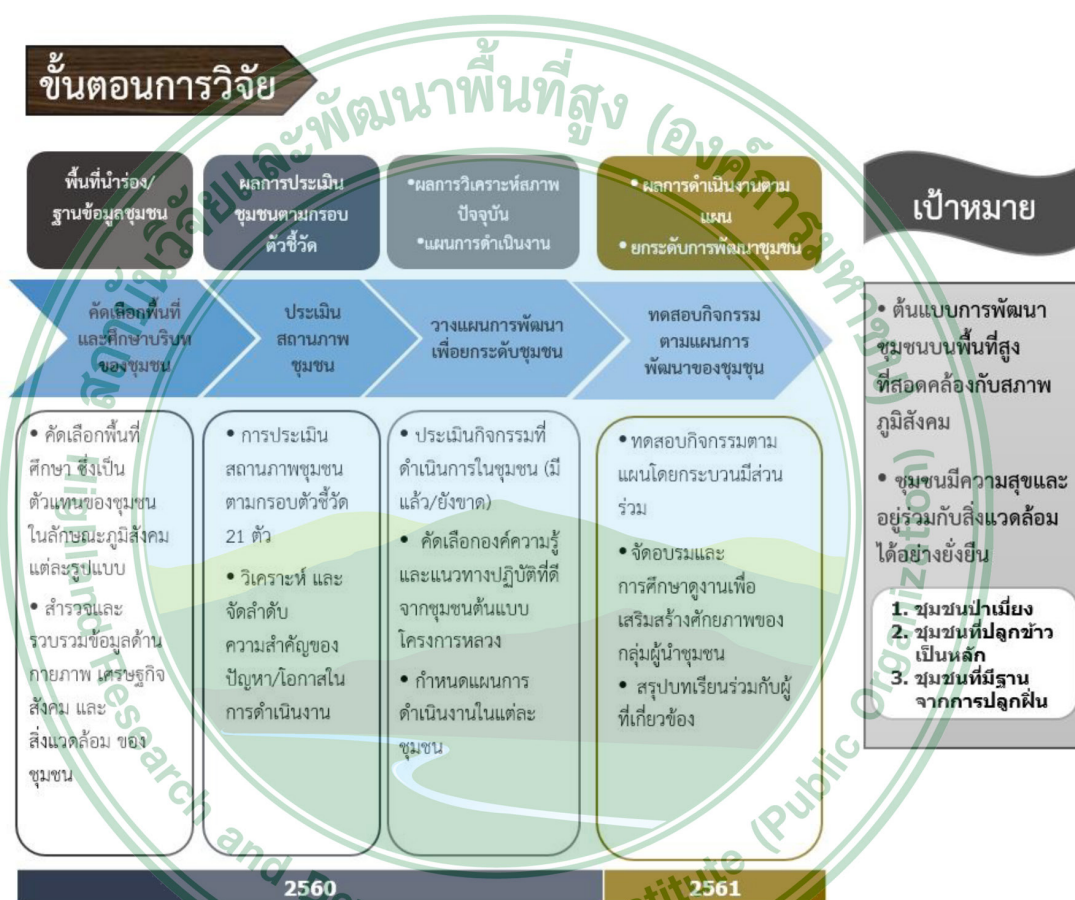

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

โครงการทดสอบรูปแบบการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ดำเนินงานวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Participatory Action Research; PAR) ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การทดสอบกิจกรรม และการถอดบทเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานสรุปดัง ภาพที่ 3-1

ภาพที่ 3-1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยของโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง
ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ปี พ.ศ. 2560-2561

1. กิจกรรมการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 รายละเอียดดังนี้

1) การศึกษารูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนการพัฒนายกระดับการพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม

1.1) จัดเวทีชุมชนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจำนวน 21 ตัวชี้วัด และการเพิ่มเติมเกณฑ์ตัวชี้วัดเดิม เพื่อให้ผลการประเมินสามารถเป็นตัวแทนข้อมูลที่ดี ในการแสดงถึงสถานภาพการพัฒนาของชุมชน

1.2) คัดเลือกพื้นที่ใหม่และประเมินสถานภาพของชุมชนนาร่องในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ภายใต้ภูมิสังคมแบบชุมชนป่าเมี่ยง 1 ชุมชน โดยพิจารณาจากลักษณะของพื้นที่บริบทของชุมชน รวมทั้งกิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งด้านการวิจัยและพัฒนาส่งเสริมอาชีพความเป็นอยู่ ความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในระยะที่ผ่านมา

- ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของระบบนิเวศในชุมชนที่คัดเลือกใหม่ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกิจกรรมวิจัยและพัฒนาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และหน่วยงานต่างๆ ที่เคยดำเนินงานในพื้นที่
- จัดเวทีชุมชนเพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายของการดำเนินงานและกำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นาร่อง ในพื้นที่ที่คัดเลือกเพิ่มเติมจากปี พ.ศ. 2560

1.3) จัดเวทีชุมชนเพื่อประเมินสถานภาพปัจจุบันของชุมชน ตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงร่วมกับชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามจาก ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง เจ้าหน้าที่ รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อประมวลและสรุปข้อคิดเห็นร่วมกัน และการประเมินตนเองของเกษตรกรในชุมชนจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในชุมชน ทั้งในพื้นที่ใหม่ที่คัดเลือกเพิ่มเติมจากปี พ.ศ. 2560 และพื้นที่เดิมที่ได้ประเมินไปแล้วในปี พ.ศ. 2560

1.4) วางแผนการยกระดับการพัฒนาตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ชุมชน โดยมีเงื่อนไขในการกำหนดกิจกรรมดังนี้

- คำนึงถึงความเร่งด่วนของปัญหา ความยากง่ายในการแก้ไข ความสนใจหรือประโยชน์ที่จะเกิดกับชุมชนส่วนใหญ่ และชุมชนมีความพร้อมสามารถดำเนินการได้ทันที โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยใช้วิธีกระบวนการลำดับขั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process) เพื่อคัดเลือกกิจกรรมนาร่องสำหรับการจัดทำแผนยกระดับการพัฒนาชุมชนตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในแต่ละสภาพภูมิสังคมที่ริเริ่มและบรรจุในแผนชุมชน
- คัดเลือกองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดี โดยศึกษารูปแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง ที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่โครงการหลวงต้นแบบในระยะที่ผ่านมา สำหรับใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาต่อยอดกิจกรรมที่มีศักยภาพของชุมชนนาร่องในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม

1.5) ปฏิบัติตามแผนการพัฒนาเพื่อยกระดับของชุมชนนาร่องโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนชุมชนให้ขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน โดยจะมีกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้นำเกษตรกรผ่านการฝึกอบรมศึกษาดูงาน ในพื้นที่โครงการหลวงที่เป็นต้นแบบการพัฒนาในแต่ละรูปแบบภูมิสังคมที่สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษานาร่อง รวมทั้งการศึกษารูปแบบและแนวทางปฏิบัติที่ดีจากพื้นที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้

เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ สำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

1.6) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาเพื่อยกระดับของชุมชนนำร่องโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ชุมชน

2) การสรุปและประเมินผลการพัฒนาระดับชุมชนตามกรอบตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในแต่ละรูปแบบภูมิสังคมบนพื้นที่สูง ทั้ง 6 ชุมชน

2.1) จัดเวทีชุมชนเพื่อสรุปผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระดับชุมชนเบื้องต้น ตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงร่วมกับชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยการประเมินผลการยกระดับตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง

2.2) สรุปและจัดทำรายงานผลการวิจัย

2. พื้นที่และระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

1) พื้นที่ ดำเนินงานวิจัยร่วมกับชุมชนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย

- 1.1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางมะโอ (ชุมชนป่าเมี่ยง)
- 1.2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (ชุมชนป่าเมี่ยง)
- 1.3) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง (ชุมชนที่ทำนาข้าวเป็นหลัก)
- 1.4) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ (ชุมชนที่ทำนาข้าวเป็นหลัก)
- 1.5) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่ะล่อ (ชุมชนที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น)
- 1.6) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน (ชุมชนที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น)

2) ระยะเวลา

ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2561